

Universitatea „Ovidius”

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sf. Ap. Andrei” Constanța

Școala Doctorală

TEZĂ DE DOCTORAT

***Provocările misionarului creștin ortodox în secolul al
XXI-lea***

Profesor coordonator

Pr. Prof. Univ. Dr. Gheorghe Istodor

Doctorand

Pr. Pîrcălabu Florin Constantin

2016

Cuprins

<i>Introducere. Actualitatea și necesitatea temei</i>	5
A. Stadiul actual al cercetării la nivel național și internațional.....	10
B. Metode de cercetare...../.....	12
C. Scurt cadru al lucrării.....	14
 I. Specificul misionar ortodox în contextul provocărilor contemporane	19
I.1 Trăsături și repere primordiale.....	24
I.2. Terminologie misionară.....	35
I.3. Fundamente biblice, dogmatice și misiologice.....	45
I.4. Profilul misionarului – valoarea teologică și duhovnicească.....	57
I.4.1. Clericii.....	62
I.4.2. Laicatul ortodox.....	68
I.5. Dimensiunea eclesiologică a misiunii.....	75
I.5.1. Misiunea internă - „casnicii credinței”.....	80
I.5.2. Misiunea externă - chemarea eterodocșilor.....	78
I.5.2.1. Iudaismul.....	87
I.5.2.2. Islamul.....	98
I.5.3. „Neamurile” sau zonele ne-evangelizate.....	112
I.5.3.1. Aspecte ale misiunii desfășurate în Africa și Asia.....	113
I.6. Misiunea ortodoxă în modernitate și post-modernitate.....	114
I.6.1. Corifeii și „sistemul de valori” în modernitate și postmodernitate. Evaluare misiologică.....	119
 II. Contextul misionar al secolului al XXI-lea. Tablou general	123
II.1. Lumea postcreștină actuală. Coordonate și specific religios.....	125
II.1.1. Secularizarea – sursa autonomiei omului actual.....	126
II.1.2. Globalizarea – uniformizare axiologică și confuzie religioasă.....	146
II.1.3. Desacralizarea – triumful profanului în viața omului de azi.....	151
II.1.4. De-creștinarea – consecința morală a „morții lui Dumnezeu”.....	153
II.1.5. Sincretismul pseudo-religios – reducerea creștinismului la „religie”.....	155
II.1.6. Indiferentismul religios – triumful imanentului pentru omul de azi.....	156
II.2. Migrația și diaspora ortodoxă. Provocările e-migrației și i-migrație.....	158

II.2.1. Situația diasporei ortodoxe din America și Europa.....	160
II.2.1.1. Diaspora din America – teologii de la Sf. Vladimir.....	161
II.2.1.2. Relații și raporturi ale diasporei ortodoxe române nord-americane cu Biserica Ortodoxă Română.....	164
II.2.1.3. Misionari proeminenți ai diasporei ortodoxe românești nord-americane.....	171
II.2.2.1. Diaspora din Europa. Greacă.....	175
II.1.2.2. Diaspora din Europa. Rusă – teologii de la Saint Serge.....	176
II.1.2.3. Diaspora din Europa. Românească.....	177
II.2.3. Persecuțiile anticreștine din partea musulmanilor.....	178
II.3. Repere istorice fundamentale pentru misiunea ortodoxă.....	181
II.3.1. Dialogul interconfesional.....	182
II.4. Misiune și contra-misiune sau falsa misiune și urmările sale. Cauze și consecințe.....	185
II.4.1. Cauze și consecințe ale sectarismului.....	191
II.4.2. Secte orientale cu fundament esoteric-ocult și ale potențialului uman.....	195
II.4.2.1 Fenomenul sectar în România. Noile mișcări religioase.....	201
II.4.2.2. Cauzele, căile și efectele pătrunderii fenomenului neoreligios în România.....	204
II.4.3. Prozelitismul noilor mișcări religioase	208
II.5. Raportul dintre contemplație și acțiune din perspectivă inter-religioasă.....	203

III. Provocările misionarului creștin în secolul al XXI-lea.....217

III.1. Ateismul și agnosticimul filosofic.....	217
III.2. Pericolul ideologic : naturalism, materialism și scientism.....	225
III.3. Provocările științei contemporane.....	227
III.3.1.Provocările științelor materiei. Mutații în cadrul științelor materiei	228
III.3.2. Provocările științelor vieții. Mutații în cadrul științelor vieții.....	230
III.3.1.2. Biserica și planificarea familială.....	236
III.3.3. Provocările bioetice. Avort, eutanasiu, transplant de organe.....	238
III.3.4. Provocările venite din sfera tehnologiei. Inginerie genetică, bio-tehnologii și inteligență artificială.....	243
III.3.5. Comportamentul deviant al omului contemporan? Homosexualitate, pornografie, suicid, prostituție.....	247

IV. Provocări misionare contemporane din perspectivă inter-confesională și inter-religioasă.....250

IV.1. Principalele coordonate ecumenice din perspectivă ortodoxă și romano-catolică.....	256
IV.2. Biserica Ortodoxă.....	266
IV.3. Biserica Romano-Catolică.....	269
IV.4. Protestanții și .neoprotestanții.....	272
IV.5. Religiile ne-creștine și dialogul interreligios.....	274
V. Posibilități de optimizare a misiunii creștin ortodoxe. Modalități și mijloace moderne misionare.....	278
V.1. Soluții misionare actuale pentru dinamizarea vieții religioase în mileniul III.....	285
Concluzii.....	288
Bibliografie.....	292

Cuvinte cheie: *misiune, Sfinta Liturghie, iertarea păcatelor, Împărăția lui Dumnezeu, jertfă, eshatologie, dialog interconfesional, bioetică, soluții misionare.*

Introducere. Actualitatea și necesitatea temei

Am ales acest subiect datorită multitudinii de „oferte” doctrinare în domeniul religios, de care librăriile, tarabele și televiziunile abundă, pentru orice om credincios pertinent se „impune” re-evaluarea poziției sale față de modul în care își privește și se raportează la propria religie.

Această veritabilă „contraofertă” la învățătura bimilenară a Bisericii Creștin-Ortodoxe are la bază o logică simplă: omenirea trebuie să revină la mesajul evanghelic al Bisericii primare transmise prin Sfinții Apostoli.

Timpurile în care noi trăim astăzi, la aproape două mii de ani de la primele încreștinări, dacă ar fi analizate din perspectiva dinamismului Evangheliei ar trebui, după unii, să arate triumful deplin al viețuirii în acord cu învățăturile Domnului Hristos. Fie că privim geografic fie că privim statistic totuși creștinismul nu a devenit religia lumii ci doar una dintre ele. Iar dacă privim la creștinismul tradițional, cel transmis direct de către Sfinții Apostoli și primii lor urmași, observăm atâtea diviziuni încât suntem tentați, la o analiză superficială, să admitem un eșec în locul triumfului parțial.

Însă știm că nu este așa întrucât vocația mântuirii deși acordată fiecărui om în parte nu este improprie în aceeași măsură. Și mai știm că deși de nuanță creștină nu toate modalitățile de închinare și adorare a divinității duc la mântuire, implicit metodele și mijloacele.

„Profeția” filosofului André Malraux: „Mileniul trei va fi creștin sau nu va fi deloc” nu și-a dezlegat încă înțelesurile. Într-o vreme în care Papa se retrage din slujirea sa așa cum un director își dă demisia din fruntea unei instituții, oamenii se declară liberi dar sunt tot mai înrobiți modului de viață pe care și l-au creat, o lucrare științifică, care ia pulsul și face radiografia prezentului își justifică necesitatea.

Rămâne ca din prezentarea conținutului lucrării, oricare interesat să poată vedea o analiză sinceră și cât mai obiectivă a momentului de misune în care ne aflăm astăzi, să-i devină și un posibil instrument de lucrare misionară sau măcar oglinda în care să se privească înainte de se angaja în misiune.

I. Specificul misionar ortodox în contextul provocărilor contemporane

În zilele noastre, Biserica Ortodoxă este, prin lăcașurile de cult și prin credincioșii care le împodobesc, vizibilă pe toate meridianele lumii, iar raporturile dintre creștinismul ortodox, cel de tip apusean, iudaism, islamism și budism, favorizat de diferitele diaspore ortodoxe, constituie fără îndoială unul dintre evenimentele spirituale majore ale începutului mileniului III. A vieții astăzi în diaspora este totodată cu binecuvântarea și o provocare.

Secolul XX a adus cu sine fenomenul globalizării care sub pretextul fluidizării circulației libere a oamenilor și a bunurilor încearcă o uniformizare a omenerii într-un alt mod decât cel comunist. Fenomen în plină desfășurare și astăzi.

Trăsătura fundamentală a misiunii creștine este sau ar trebui să fie iubirea. O iubire manifestată în acte concrete din partea omului la fel cum Însuși Dumnezeu a sădit, prin creație, iubirea în ființa umană. Creat după chipul lui Dumnezeu în Treime, omul nu poate exista decât în comuniune. „Nu există ființă adevărată fără comuniune. Nimic nu este «individual», inteligibil și existent prin sine însuși.

Conștiința evanghelizării, parte primordială a misiunii în Ortodoxie, este dată de continuitatea și identitatea aceleași credințe, apostolice, primite de la Mântuitorul Iisus Hristos, care întemeiază noua ontologie umană prin comuniunea cu Dumnezeu, în experiența pneumatică generatoare de daruri duhovnicești multiple și prin viață nouă ce anticipează slava veșnică a Învierii, din Biserica Sa.

Nu este dificil, să înțelegem că întreaga activitate misionară a Bisericii primare este susținută și călăuzită de Duhul Sfânt, condiția fiind rămânerea în stare de misiune.

Dintru bun început al Bisericii mărturisitori ai credinței creștine (misionari) erau toți cei botezați, era însăși modul lor de viață acela de a face cunoscută Evanghelia lui Hristos iar aceasta se plătea în cele mai multe cazuri cu viața la propriu. Astăzi pierderea vieții pentru Evanghelie se mai întâmplă doar în unele țări majoritar islamice unde terorismul în numele religiei încă mai este o practică de descreștinare.

Toți creștinii sunt implicați în misiune dar fiecare participă după darul primit de la Hristos. Acest aspect apare clar din chiar cuvintele Domnului: „Așa să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor încât văzând faptele voastre cele bune să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (Mat. 5,16).

Misiunea și pastorația nu mai pot cunoaște linie de demarcație, se intercondiționează reciproc.

Pentru Biserica Ortodoxă Română, condițiile în care se desfășoară activitatea pastorală și obiectivele acesteia, în timpul prezent sunt cu totul altele decât cele existente în urmă cu aproape douăzecișicinci de ani, pentru a exemplifica doar diferențele între două perioade apropiate.

Schimbările majore survenite în societatea românească, după evenimentele din decembrie 1989, au creat Bisericii posibilități cu totul deosebite de misiune, dar au adus după sine și noi și importante responsabilități, chiar provocări și perspective.

Deși nu mai organizează misiuni spre „neamuri”, Biserica este mai solicitată misionar decât oricând, este provocată de contextul nou la care trebuie să răspundă pertinent și punctual. Noi știm că Hristos conduce Biserica la tot adevărul, dar și că slujitorii trebuie să-i înțeleagă rostul și misiunea, să o slujească în a-și împlini vocația eshatologică prin transmiterea cu mijloace adecvate a Adevărului.

Vorbind apoi de misiunea externă, am considerat că fiind o foarte importantă provocare, sectele, „merită” și un loc special în lucrarea de față și, cu riscul desuetitudinii, am ales să prezint, destul de succint e drept, cele două religii monoteiste: Iudaismul și Islamul. Le-am așezat în această ordine având în vedere cronologia întemeierii lor considerând pentru Iudaism pe regele David ca reformator al cultului mozaic anterior și pe Mahomed drept fondator al Islamului.

Mergând cu gândul spre zonele ne-evangelizate, pornim de la aspectul că astăzi creștinismul mai are de „cucerit” întregi zone geografice unde Evanghelia lui Hristos nu a ajuns niciodată. Și urmăm faptului că în Africa și Asia au fost și timpuri când creștinismul era înfloritor. Invaziile și cuceririle arabe sunt cele care au transformat fața creștină a celor două continente în părțile lor creștine.

II. Contextul misionar al secolului XXI. Tablou general

Dacă în ultima parte a primului capitol am arătat despre specificul misiunii creștin ortodoxe, specific de altfel valabil dintotdeauna, datorită sursei sale, a venit momentul să detaliem contextul misionar pentru că acesta a cunoscut și cunoaște schimbări și mutații care țin de însăși evoluția sau involuția lumii. Lume care la rândul său influențează atitudini și trăiri ortodoxe la fel cum aduce provocări noi.

O primă mutație specifică începutului de secol al XXI-lea este emigrarea masivă a românilor dar și a altor ortodocși (bulgari, ruși, moldoveni, ucraineni, mai recent greci) din propria țară către țările din Vest. Prin părăsirea țării de origine ei devin e-migranți pentru țara lor și capătă statutul de i-migranți în țara în care se stabilesc. Parcursul migrator este determinat în majoritatea covârșitoare a cazurilor de factorul economic precar și asigurat de către libera circulație a persoanelor, principiu de bază al existenței democrațiilor occidentale.

De ce este aceasta o provocare misionară pentru Biserică și implicit pentru misionar? În primul rând pentru că acum misiunea (mărturisirea) nu se mai desfășoară în contextul unei Biserici majoritare și a unei societăți care recunoaște aceleași valori ortodoxe. Spațiul desfășurării misiunii este puternic amprentat de civilizația occidentală postmodernistă, ale cărei principale trăsături, sau mai degrabă atitudini față de religie le-am văzut.

În acest context a vieții ecumenic nu mai este o „concesie” pe care noi ortodocșii o facem celor din alte religii ci o necesitate, o condiție *sine qua non* pentru a putea mărturisi credința noastră. Izolarea și muțenia sunt tocmai antonimele misiunii. De aceea și Misiologia zilelor noastre va trebui să găsească răspunsuri și metode pe care să le ofere tinerilor studenți

teologi, la nivel de Biserică, dar și pentru credincioșii din parohiile diasporale întrucât „Biserica este misiune”.

Lumea occidentală acceptă astăzi cu mare ușurință că nu doar creștinismul este deținătorul adevărului și consideră și celelalte religii monoteiste, între care și Budismul, oferă omului adevărul despre existență și mântuire. Postcreștinismul putând renunța astfel la religia creștină, la Biserică și în final la Dumnezeu înlocuindu-le cu o așa zisă spiritualitate ce are la bază sincretismul totalmente desacralizat. Epoca actuală poate fi definită prin necredință, incertitudine, confuzie, disperare, pe care Părintele Florovsky o consideră: „adevărata rădăcină a tragediei moderne (cu sensul de contemporană, s.n.) nu stă numai în faptul că oamenii și-au pierdut convingerile, ci în aceea că ei l-au părăsit pe Hristos”.

Trebuie însă re-specificat că această coordonată îi este caracteristică Apusului creștin, spre deosebire, Răsăritul se confruntă mai mult cu fenomenul „dezîmbisericii”, a îndepărtării credincioșilor de modul de viață creștin (nepracticanții) dar și de Biserică. „Azi, omul postmodern este o sinteză sinistră a lui „homo ereticus” și „homo eroticus”, de aceea abordarea problematicii ereziei cu toate derivatele sale este o misiune necesară a Bisericii, mai ales datorită faptului că există o încercare nu doar de diminuare în societatea contemporană a ereziei, ci chiar de anulare a existenței sale obiective” .

Apoi observăm din istorie că migrația este aceea care a generat diaspora și numai după aceea Biserica-mamă, din grijă față de fiii săi, se ocupă de misiune și de pastorația lor.

Astăzi asistăm însă și la provocarea socială a lucrării misionare a Bisericii prin venirea de imigranți din diferite cauze, război, cataclisme, motive economice, în România. „...o provocare deosebită la adresa misiunii eclesiale, ce are legătură cu asistență socială îl reprezintă fenomenul migrației.

Pentru a conviețui în spațiul diasporei apare totodată și nevoia dialogului interconferional. Termenul ecumenism semnifică mișcarea care intenționează să unifice toate bisericile creștine, să refacă unitatea vizibilă a Bisericii dintru începuturi.

Dorința mea este de a prezenta comparativ, în Ortodoxie și Romano-Catolicism, coordonatele misionare, pentru a încerca extragerea răspunsului pe care aceste Biserici îl dau, în comun sau separat, prozelitismului sectelor și al noilor mișcări religioase cu care se confruntă în istoria lor comună bimilenară. De asemenea o prezentare a sectarismului concomitent cu noile

mișcări religioase, abundente în zilele noastre, poate clarifica edificator, care este rolul misiunii creștin-ortodoxe, și care este diferența dintre misiune și prozelitism.

Toate elementele activității misionare ale Bisericii Ortodoxe se circumscriu perfect celor două aspecte ale Sfintei Tradiții pe care o urmează: statornic și dinamic, fiind astfel o dovadă a călăuzirii lui Dumnezeu.

Cu toate acestea, fărâmițarea religioasă contemporană, cu referire implicită și la creștinism, își are cauza în libertatea greșit înțeleasă de către om, dar lăsată de Creator pentru a arăta perfecțiunea creației (Fac. 1,31).

Revirimentul sectelor cu caracter esoteric-ocult în România cunoaște dezvoltare după Revoluția din Decembrie 1989 în virtutea unei libertăți înțeleasă de fiecare în felul său. Esoterismul intenționează să spună că înțelesul a ceva este în interiorul unei/unor scrieri sau doctrine și că cel sau cei care pot descifra sunt în general aleși au iluminați.

Ocultismul nu propune comuniunea (dialogul) omului cu Dumnezeu prin iubire ci o transmutație în divin prin eforturi personale de gândire cu scopul regăsirii eului divin capabil să cunoască și să înțeleagă legile universului.

III. Provocările misionarului creștin în secolul XXI

O clarificare a termenului *ateism*, este absolut necesară, în primul rând, întrucât, așa cum vom vedea, poate fi atât fenomen cât și stare individuală. Termenul își are originea în limba greacă și înseamnă, *add literam*, „fără Dumnezeu”.

Deși este o provocare a timpurilor prezente ateismul nu este deloc o noutate a zilelor noastre, chiar primii creștini erau considerați de către religia vremii, păgânismul, a fi ateii. Sfântul Grigorie de Nyssa afirma la timpul său că omul care nu este mișcat de (Dumnezeu) Duhul Sfânt ar constitui o specie, o umanitate aparte.

Relația știință-ideologie, consideră Părintele Profesor Istodor, ca și cea dintre teologie și ideologie trebuie văzută „în contextul mai larg al raporturilor dintre teologie, știință, filosofie”.

Noua paradigmă științifică postmodernistă arată că cercetătorul, omul de știință contemporan, implicit cercetarea științifică, scientismul, se pot elibera de constrângerile ideologice ateiste și ale materialismului însă dimensiunea ideologică naturalistă nu poate fi extirpată, naturalismul a devenit parte intergrantă a structurii omului de știință modern și postmodern.

„Particula lui Dumnezeu” pe care oamenii de știință se străduie să o descopere și să o explice prin acceleratorul de particule atomice de la Crozet în Franța, efort financiar considerabil al U.E. nu ar aduce, după părerea mea, nimic nou. Ar explica și nu inventa originea vieții sau pe Dumnezeu.

În cadrul științelor materiei, fizicienii contemporani responsabili de schimbarea de paradigmă amintită, au atenuat devalorizarea omului și au adus o viziune mai optimistă cu privire la om, calitatea de copil al Luminii, din păcate, în cadrul științelor vieții, omul este văzut în continuare un descendent al maimuțelor (în cadrul științelor materiei fizicienii au parcurs un drum sinuos de la viziunea omului ca „accident cosmic” la cea de „imperativ cosmic” sau „necesitate cosmică” după concepția lui M. Denton și C. de Duve).

După evenimentele din 1989 o uriașă provocare a fost necesitatea unei atitudini a Bisericii Ortodoxe Române față de liberalizarea avorturilor. Cifra acestora a devenit doar în câțiva ani uriașă, milioane de victime nevinovate și lipsite de apărare.

O atenție deosebită apare privind provenite din sfera tehnologiei, apoi comportamentul deviant al omului contemporan legat de homosexualitate, pornografie, suicid, prostituție

IV. Provocări misionare contemporane din perspectivă inter-confesională și inter-religioasă

Universalitatea misiunii în contextul postmodernității implică la rândul său, aproape necesar și obligatoriu, ecumenismul. Prin ecumenism sau mișcare ecumenică se înțelege strădania de a se reface unitatea vizibilă a Bisericii, dar nu oricum, cu orice preț, ci prin păstrarea granițelor Bisericii.

Creștinii au fost divizați, de-a lungul istoriei, datorită unor factori teologici dar și neteologici. Începuturile mișcării ecumenice se află în încercările Bisericilor ieșite din Reformă (sec. XVI), de a relua dialogul cu Bisericile istorice, tradiționale.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului XX s-au constituit organisme ecumenice sistematice, care s-au concretizat în Consiliul Ecumenic al Bisericilor. Acest Consiliu este o asociație de Biserici care mărturisesc pe Domnul Iisus Hristos ca Domn și Mântuitor potrivit Scripturilor și caută să împlinească împreună chemarea lor comună pentru slava lui Dumnezeu cel Unul, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt.

Dialogul cu religiile necreștine face parte din activitatea ecumenică a Bisericii Ortodoxe, desfășurat la nivelul Patriarhiilor locale sau chiar al celei ecumenice dar nu reprezintă decât deschiderea Bisericii spre a cunoaște pe celălalt și de a i se face cunoscută.

Iubirea și toleranța sunt elementele definitorii ale ecumenismului ortodox având în față două provocări. Pe de o parte caracterul irenic dar nu lax iar pe de cealaltă ermetismul, închiderea și respingerea oricărei forme de contact. Nici una nici cealaltă nu sunt generatoare de progres ecumenic.

Ortodoxia participă la acest tip de dialog prezentându-se ca religie a păcii și dragostei față de lume cu scopul declarat a avea un aport considerabil și consistent la conviețuirea pașnică între credincioșii acestor religii.

V. Posibilități de optimizare a misiunii creștin ortodoxe. Modalități și mijloace moderne misionare

Paleta largă a provocărilor misionarului și a misiunii creștin-ortodoxe ce reiese din observarea stării lumii la început de mileniu III îndeamnă la reflecție și implicare. Neîndoios personajul cel mai remarcabil în generarea și dinamizarea misiunii este episcopul. Episcopul perpetuează Biserica și prin aceasta se împlinește evanghelizarea și creștinarea lumii. Preotul și diaconul îndeplinesc fapte misionare din încredințarea și cu binecuvântarea ierarhului nefiind lipsiți de proprii inițiative care să se subscrie misiunii generate prin episcop.

Credincioșii mireni din parohii sau monahii din mănăstiri devin prelungiri ale implementării misiunii Bisericii, totul înfăptuindu-se conform principiului armoniei de conlucrare existent în modelul Sfintei Treimi.

Am văzut pe parcursul acestei lucrări cine generează misiunea creștină, prin cine este implementată, cui se adresează, cu ce scop, ce efecte poate avea, la ce provocări se poate aștepta, de aceea un următor și obligatoriu necesar pas este acela de a evidenția posibilitățile prezente de optimizare a misiunii punând în lumină metodele și mijloacele.

Conform celor arătate misiunea în spațiul românesc, în țară și în diaspora, s-ar putea structura pe baza a două perspective majore, susținute și impuse și de transformările suferite de societatea românească în ultimul deceniu:

- revitalizarea și reînnoirea conștiinței apartenenței tinerilor la o anumită comunitate creștină - parohia în mic și Biserica în mare- prin programe și acțiuni bine coordonate, relevante, antrenante și consistente în timp și redescoperirea de către creștin a importanței relației cu duhovnicul, prin Taina Spovedaniei, dar și prin convorbiri, discuții, întruniri etc;

- o nouă dimensionare a importanței pelerinajelor, în special pe urmele sfinților și la locurile sfinte, ca și oportunități de redescoperire a tezaurului de credință și viață creștină.

Spre înțelegerea și rezolvarea măcar a unora dintre problemele cu care se confruntă creștinii ortodocși români la început de mileniu, Misiologia are datoria să exprime programe coerente, consistente și aplicabile, care să valorifice sub aspect practic bogata tradiție a spiritualității ortodoxe cu observația că acestea trebuie să pornească pe cât posibil de la nevoile și realitățile existente.

Biserica întrebuințează astăzi în completarea eforturilor sale misionare și mijloace relativ recent apărute, respectiv cele mass-media: cotidiene, reviste, almanahuri, radio, televiziune, site-uri web, rețele de socializare și poștă electronică.

Analizând fenomenul comunicării prin Internet, în contextul mai larg definit odată cu noua „revoluție digitală”, cardinalul romano-catolic Cristoph von Schonborn evidențiază, avertizează că virtuțile comunicării - a-l asculta pe celălalt, a-l ajuta și a-l îngădui, a-l accepta și a lupta împotriva propriei intoleranțe - nu pot fi trăite prin rețea, și virtuțile pe care nu le actualizezi se atrofiază.

În fața tuturor acestora Biserica oferă aparent “alternative” dacă ar fi să-i privim doar caracterul instituțional însă pornind de la vocația sa și cunoscând scopul pentru care Biserica este angajată în misiune înțelegem, transpare grija ei pentru lume și, în aceasta, surprinderea și cuprinderea a cât mai multor categorii de credincioși/necredincioși.

Epoca prezentă este marcată de o incredibilă inflație a limbajului - mai ales în mass-media și publicitate - limbaj al necesităților artificial promovate (rareori expresii ale unei dorințe esențiale), afectare a discursului, sărăcire a limbajului politic, abstracții vag ezoterice ale vorbăriei economice care concepe economia ca idol și ca destin, căutare neobosită a „comunicării” în ireal și în criza limbajului.

Astfel, crește speranța în cuvântul ca trezire, eliberare, revelație. Limbajul este zgomot, cuvântul - modulare a tăcerii. Credința trăiește în cuvânt, moare în limbaj. Adevăratul cuvânt este un cuvânt viu, tainic și comunicabil doar de către inițiați în cadrul unei celebrări creatoare. Biserica a fost „obligată” să-și creeze și să inventeze propriile mijloace mass-media.

Misionarului de astăzi, dotat și cu mijloace tehnice de comunicare, îi este mult facilitată îndeplinirea misiunii sale. El știe cine îl trimite în misiune, care îi este fundamentul activității, cum așteaptă Dumnezeu și lumea să fie el, pentru ce și pentru cine face misiune, cu ce provocări se va confrunta și ce răspunsuri ortodoxe să ofere unei lumi mai mult confuze și împotrivoare decât neștiutoare despre Dumnezeu și voia Sa.

Contul parohiei pe rețele de socializare (Facebook, Twiter, LinkedIn ș.a.), adresa de poștă electronică (e-mail), web site-ul, SMS-urile, Whats App, toate pot, și sunt, instrumente de popularizare, de comunicare și de facilitare a apropierei credincioșilor dar și a celor din afara Bisericii. Există și riscuri în utilizarea acestora dar întrebuițate just ele sunt adevărate ajutoare.

Concluzii

Mult mai mult decât a fi una dintre activitățile Bisericii creștin-ortodoxe, misiunea este însăși activitatea esențială a acesteia, o activitate exprimată în două etape: prima de a conduce pe oameni la Hristos, a doua de a-i însoți în parcursul lor creștin până la unirea deplină cu Hristos.

Privită din perspectivă tehnică formularea de mai sus exprimă obiectivul Bisericii, obiectiv la care se poate ajunge prin eforturile misionarului creștin-ortodox.

Umanitatea însă este permanent în evoluție și progres din perspectiva gândirii și a manifestărilor ei sociale și politice, evoluție care provocă schimbarea contextului în care se desfășoară misiunea. Schimbarea contextului misionar atrage după sine adoptarea de răspunsuri adecvate și de metode și mijloace cât mai eficiente, toate rămând fidele fondului și fundamentelor Sfintei Tradiții care exprimă de fapt identitatea Ortodoxiei.

În acest sens misionarul de astăzi pornește de la conștientizarea că există trăsături și repere primordiale ale misiunii creștin-ortodoxe cicumscrise motivului și scopului creației lumii: iubirea și împreună locuire veșnică cu Dumnezeu. Un Dumnezeu în Treime niciodată absent sau indiferent la mersul umanității așa cum demonstrează istoria lumii și cărțile Sfintei Scripturi.

Cunoașterea și înțelegerea contextului misionar sunt acelea care îl pregătesc pentru abordarea optimă a lucrării ce îi stă înaintea. Comparativ cu misionarul secolelor trecute cel de astăzi are de înfruntat provocarea migrației masive pe care o traversează omenirea în general și cea românească în special, generată de motive economice și politice. Emigrantul de astăzi, confruntat cu provocarea diversității, va fi credinciosul ce va înfrumuseța Biserica din România de mâine. Iar figuri ale misionarilor celebri în diaspora pot trezi în misionarul de astăzi dorul de a le urma exemplul. Diasporele din continentele America și Europa, de departe cele mai reprezentative numeric pentru studiul de față, au caracteristici care, bine cunoscute, la modul actual, deschid orizontul elaborării acțiunilor celor mai adaptate în desfășurarea misiunii.

Față de provocările anterioare, din sfera internă a misiologiei, misionarul se confruntă și cu provocări externe venite din starea actuală a lumii, secularizare și globalizare cu efecte evidente în necredință și ateism, militant sau pasiv, prin îndepărtarea creștinului de Dumnezeu.

Desemeni din partea științei, cu precădere a medicinei și arheologiei biblice, vin provocări de natură a cere răspuns și implicare din partea Bisericii. La fel valorile familiei tradiționale sunt puse în discuție din perspectiva noii religiozități, în special occidentale, cea a respectării drepturilor omului. Omul riscă să fie identificat ca individ, ca număr statistic și mai puțin drept chip și asemănare a lui Dumnezeu.

Identitatea în alteritate a misiunii ortodoxe presupune și obligă spre adaptare la contextul amplificat ecumenic pe care îl traversează Biserica. Ecumenismul dacă nu este caracterizat de

trăsăturile ortodoxe ale Bisericii poate produce confuzie, o confuzie care este cu mult mai periculoasă decât inactivitatea ecumenică.

Din toate acestea reies posibilitățile, modalitățile, metodele și mijloacele prin care misiunea, implicit activitatea misionarului, se poate desfășura la modul optim căruia invențiile tehnice de care se folosește mass-media îi pot fi complementare.

Bibliografie selectivă

1. **Dicționar Biblic**, Editura Cartea Creștină, Oradea, 1995.
 2. **Dicționar de Bioetică**, Eubios Ethics Institute, 2003, web site <http://www.biol.tsukuba.ac.jp/~macer/biodict.doc>.
 3. **Dicționar al Noului Testament**, A-Z, Pr. Dr. Ioan Mircea, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995.
 4. **Dicționar Enciclopedic al Bibliei**, tradus de Dan Șlușanschi, Editura Humanitas, București, 1999.
 5. **Dicționar grec - român al Noului Testament**, autori Maurice Carrez și François Morel, traducere de Gheorghe Badea, Editura Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1999.
 6. **Dicționar Enciclopedic de Cunoștințe Religioase**, Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Prof. Ecaterina Braniște, Editura Diecezana Caransebeș, 2001.
- Dicționarul enciclopedic al răsăritului creștin*, lucrare coordonată de Eduard G. Farrugia, Editura Galaxia Gutenberg, București, 2007.
-
38. **Abrudan**, Pr. Prof. Dr. Dumitru și **Cornițescu**, Diac Prof. Dr. Emilian, *Arheologia biblică*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
 39. **Achimescu**, Pr. Conf. Dr. Nicolae, *India Religie și Filozofie*, Editura Tehnopress, Iași, 2001.
 40. **Idem**, *Religii în dialog*, Editura Trinitas, Iași, 2006.
 41. **Idem**, *Noile mișcări religioase*, ed. a II-a, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2008.
 42. **Adrian**, Pr. Simeon, *Biserica, sectele și frații mincinoși*, Editura Pelerinul, Iași, 1998.
 43. **Al-Tantawi**, Ali, *Introducere generală în Islam*, Editura Islam, Timișoara, 1998.
 44. **Angheliescu**, Nadia, *Introducere în Islam*, Editura Enciclopedică, București, 1993.
 45. **Antonovici**, Prea Sfințitul Iacov Episcopul Hușilor, *Carte pastorală către dreptcredincioșii creștini din Eparhia Hușilor spre a se feri de învățăturile rătăcite și rătăcitoare ale acelor ce-și zic Adventiști și Creștini după Evanghelie*, ed. a III-a, atelierele Zanet Corlățeanu, Huși, 1928.

46. **Armstrong**, Karen, *O istorie a lui Dumnezeu; iudaism, creștinism, islam; 4000 de ani de căutări*, traducere de Fraga Cusin, Editura Cartea Românească, Craiova, 2001.
47. **Baggio**, Antonio Mario, *Doctrina socială creștină: identitate și metodă, în dobândirea socială a Bisericii*, coordonator Ioan I. Ică Jr. și Germano Marani, Editura Deisis, Sibiu, 2002.
48. **Balca**, Nicolae, *Criza spirituală contemporană și menirea tinerei generații*, fără editură, Sibiu, 1938.
49. **Băbuș**, Pr. Dr. Emanoil, *Islam și Bizanț*, Editura Sophia, București, 2003.
50. **Bădulescu**, Pr. Dan, *Ortodoxie și erezie*, Editura Agaton, Făgăraș, 2006.
51. **Bel**, Pr. Prof. Dr. Valer, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, Editura “Presă Universitară Clujeană”, Cluj Napoca, 2004.
52. **Idem**, *Misiune, parohie, pastorație. Coordonate pentru o strategie misionară*, Editura Renașterea, Cluj Napoca, 2007.
53. **Berar**, Petru, *Religia în lumea contemporană*, Editura Politică, București, 1983.
54. **Berdiaev**, N., *Sensul creației*, traducere lb. română, Editura Humanitas, București, 1992.
55. **Bizău**, Pr. I., *Viața în Hristos și maladia secularizării*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2002.
56. **Bondalici**, Pr. Icon. Dumitru, *Enciclopedia marilor personalități din Vechiul și Noul Testament*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2005.
57. **Braniște**, Pr. Prof. Ene, *Participarea credincioșilor la Liturghie și metode pentru realizarea ei*, București, 1949.
58. **Breck**, Pr. Prof. Dr. John, *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 1996.
59. **Ioniță**, Pr. Prof. Dr. Viorel, *Hotărârile întrunirilor panortodoxe din 1923 până în 2009. Spre Sfântul și Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe*, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2013.
60. **Iorga**, Nicolae, *Bizanț după Bizanț*, București, 1972.
61. **Isopescu**, Dr. Silvestru Octavian, *Introducere în Coran*, Editura ETA, Cluj-Napoca, 1912.
62. **Ispir**, Vasile, *Curs de îndrumări misionare*, Editura Buna Vestire, București, 1929.
63. **Istodor**, Gheorghe, *M.I.S.A. și Yoga în lumina Ortodoxiei*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2005.

64. **Idem**, Pr. Prof. Dr. Gheorghe, *Misiunea creștină ca activitate permanentă și practică a Bisericii*, Editura Sigma, București, 2006.
65. **Idem**, *Iubirea creștină și provocările contemporane –perspective misionare-*, Editura Sigma, București, 2006.
66. **Idem**, *Introducere în Misiologia Ortodoxă*, ediția I, Editura Do-minor SRL, București, 2009.
67. **Idem**, *Fenomenul sectar <<creștin>>*, ed. I, Editura Do-minor SRL, București, 2009.
68. **Idem**, *Dialogul dintre teologie și știință din perspectiva misiunii Bisericii*, Editura Do-minor SRL, coeditare cu Editura Rawex Coms, București, 2010.
69. **Kalomiros**, Dr. Alexandros, *Împotriva falsei uniri bisericești*, tradusă în lb. română de Dora Sereș, Editura Christiana, București, 2005.
70. **Larchet**, Jean-Claude, *Etica procreației în învățătura Sfinților Părinți*, Editura Sophia, București, 2003.
71. **Idem**, *Sfârșit creștinesc vieții noastre, fără durere, neînfruntat, în pace*, Lucrare publicată cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Traducere din limba franceză de Marinela Bojin, Editura Basilica, București, 2012.
72. **Lemeni**, Adrian, *Sensul eshatologic al creației*, Editura Asab, București, 2004.
73. **Leu**, Corneliu, *Cartea episcopilor cruciați*, Editura Realitatea, fără loc., 2001.
74. **Loichiță**, Vasile, *Hiliasmul (Milenarismul). Expunere critică și dogmatică*, Cernăuți, 1926.
75. **Lyotard**, Jean-Françoise *Condiția postmodernă un raport asupra cunoașterii detotalizante*, traducere în limba română de Ciprian Mihali, Editura Babel, București, 1993.
76. **Mayer**, Jean-François, *Sectele: neconformisme creștine și noi religii*, traducere românească, Editura Enciclopedică, București, 1998.
77. **Mihăiță**, Dr. Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei, *Misiologie creștină*, Editura Asa, București, 2006.
78. **Mihălcescu**, Mitropolitul Irineu, *Teologia luptătoare*, ed. a II-a, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, Roman, 1994.
79. **Mânzat**, Ion, *Psihologia credinței religioase*, Editura Știință și Tehnică, București, 1997.
80. *Misiologie Ortodoxă*, colectiv de autori, vol. I, cap. *Principiile misiologiei ortodoxe*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1985.

- 81. Mladin**, Profesor Dr. Nicolae, *Prelegeri de mistică ortodoxă notate de studentul în Teologie Nicolae Streza în anul universitar 1947-1948*. Cuvânt înainte, note biografice și ediție întocmite de Preot Iconom Stavrofor Nicolae Streza, Editura Veritas, Tîrgu-Mureș, 1996.
- 82. Muntean**, Pr. Drd. Cristian, *Ierusalim, istorie și eshatologie (Teză de doctorat)*, în „Studii Teologice”, nr. 1-2, 2004.
- 83. Nakamura**, Hajime, *Orient și Occident: o istorie comparată a ideilor*, Editura Humanitas, București, 1997.
- 84. Necula**, Pr. prof. dr. Nicolae D., *Pastorația colectivă prin cult*, curs de Pastorală, Facultatea de Teologie Ortodoxă, București, 1999.
- 85. Nedela**, Dr. Ricardo, *Influența centrelor de putere religioasă asupra mediului de securitate*, în “Echilibrul de putere și mediul de securitate. Sesiunea anuală de comunicări științifice cu participare internațională, 17-18 noiembrie 2011”, vol. I, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” București, 2011.
- 86. Negoită**, Pr. Prof. Athanase, *Teologia biblică a Vechiului Testament*, Editura Sophia, București, 2004.
- 87. Idem**, *Manuscrisele eseniene de la Marea Moartă*, Editura Științifică, (colecția *Bibliotheca orientalis*), București, 1993.
- 88. Neher**, André, *Cheile identității iudaice*, traducere de Ticu Goldstein, Editura Hasefer, București, 2001.
- 89. Nechita**, Vasile, *Maladiile necredinței și misiunea Bisericii*, fără editură, Iași, 2004.
- 90. Idem**, Pr. Prof. Dr. Vasile, *Misiune și ecumenism*, Editura Vasiliana’98, Iași, 2005.
- 91. Oprea**, Doctorand Ionuț Mihai, *Asistența socială comunitară. Rolul Bisericii în dezvoltarea serviciilor de Asistență Socială*, teză de doctorat, Coordonator științific Prof. Univ. Dr. Elena Zamfir, Universitatea din București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, București, 2007.
- 92. Paleologu**, Al., *Moștenirea creștină a Europei*, ediție îngrijită de Fabian Anton, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2003.
- 93. Pestroiu**, Pr. Lector Dr. David, *Suport de curs pentru specializarea: Teologie pastorală, Anul II, semestrul I*, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian” a Universității din București, 2002.

94. **Petraru**, Pr. Gheorghe, *Ortodoxie și Prozelitism*, Editura Trinitas, Iași, 2000.
95. **Idem**, *Misiologie Ortodoxă*, vol. I., Editura Panfilius, Iași, 2002.
96. **Idem**, *Teologie Fundamentală și Misionară, Ecumenism*, Editura Performantica, Iași, 2006.
97. **Idem**, *Secte neoprotestante și noi mișcări religioase în România*, Editura Vasiliana '98, Iași, 2006.
98. **Picard**, Catherine, **Fornier**, Anne, *Secte, democrație și mondializare*, trad. rom., Editura 1000+1 Gramar, București, 2006.

2) In limba italiană

99. **Augias**, Corrado, **Cacitti**, Remo, *Inchiesta sul Cristianesimo. Come si costruisce una religione*, 2008, Arnoldo Mondadori Editore S.p.A, Milano.
100. **Baldini**, Umberto, *Ricerche storiche e tecnico-scientifiche*, în lucrarea *Michelangelo Giovane. Il Crocifisso ritrovato*, Catalogo a cura di Cristina Acidini e Giancarlo Gentilini, Editat de Umberto Allemandi&C., Torino-Londra-Venezia-New York, 2004 e 2008.
101. **Frielingsdorf**, Karl, *Vivere non sopravvivere. Salute psicologica e fede*, ed. Citta'nuova, Roma, 1993.
102. **Lortz**, Joseph, *Storia della Chiesa*, vol. I, Edizioni Paoline, 2004.
103. **Marguerat**, Daniel, *il Dio dei primi Cristiani*, traducere în limba italiană de Riccardo Larini, Editura Borla, Roma, 2011.
104. **Monichelli**, +S.E. Edoardo, Arcivescovo di Ancona-Osimo, *Sulla Tua Parola*, Shalom, Camerata Picena, 2008.
105. **Rizzo**, Francesco Paolo, *La Chiesa dei primi secoli, Lineamenti storici*, Editura Edipuglia, Bari, 1999.
106. **Sansone**, Giuseppina, *Cristianesimo e modernità nel pensiero dei cattolici siciliani del XIX secolo*, Herbita Editrice, Palermo, 2008.
107. **Venturini**, Riccardo *Religioni e Società*, în "Rivista di Scienze Sociali delle Religioni", edita da Fabrizio Serra, Editore Pisa, Roma, n. 14.

3) In limba franceză

108. Evdokimov, Paul, *Le mariage. Sacrement de l 'amour*, Lyon, Éditions du Livre Français, 1947.

109. Famerée, Prof. Joseph, *Le rôle de la philosophie dans la théologie byzantine*, în „Analele Științifice Ale Universității „Al.I.Cuza” din Iași”, Teologie Ortodoxă, Tom XIII, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2008.

189. Legrand, Hervé, *Les évêques d'Europe et la nouvelle évangélisation*, Les Editions du Cerf, Paris, 1991.

4) In limba engleză

190. Schmemmann, Alexander, *For the Life of the World*, New York: St. Vladimir's Seminary Press, 1973.

191. Moltmann, Jurgen, *God in Creation*, London, 1985.

192. Wilson, Bryan, *Contemporary Transformation of Religion*, Oxford University Press, Londra, 1976.

193. Idem, E. O., *Sociobiologie*, Editura Le Rocher, Monaco, 1987.